

En nitrist historie om Arbeiderbevegelsen og Nasjonal Samling

Mai 1945 - Landsorganisasjonen og venstresiden i Nasjonal Samling er rede til å danne en ny sosialistisk regjering i Norge, når Vidkun Quisling etter den samme plan var styr-

ret. Arbeiderlederen Martin Tranmæl som da var i Sverige, hadde blitt kontaktet om dette. Tiden gikk fra initiativtagerne, og etter 8. mai 1945 var det slutt med Nasjonal Samling.

Av SVEIN IVERSEN

Historikeren Tore Pryser som har skrevet «Arbeiderbevegelsens historie», har nå skrevet et analytisk arbeid om samarbeidet mellom Landsorganisasjonen og den såkalte venstresiden i NS-Vidkun Quislings parti. Boken inneholder mye bortgjemt stoff fra lite glørvordige forhold under okkupasjonen, og den bør i det minste kunne utløse en debatt innen LO om dens forhold til nazistene, som Tore Pryser legger frem.

Avslørende for organisasjonskulturen

Gjennom hele okkupasjonen var LO intakt med til dels NS-innsatte forbundsledere og distriktssekretærer. Landsorganisasjonens illegale ledelse var alle innstilt på at organisasjonen skulle bestå, nær sagt for en hver pris. Lederne tidde samtidig

som de åpenlyst mente at det var bedre at LO fortsatte under NS-styret, enn at organisasjonen ble nedlagt!

De håpet at de alminnelige ville ta et nødvendig oppgjør med NS-lederne, og arbeide for å skape så gode arbeidsvilkår som mulig under de den gang rådene forhold.

De fagorganiserte fortsatte å betale kontingent til et LO som Nasjonal Samling kontrollerte, og det var et økonomisk styrket LO som kom ut av krigen.

Om Tore Pryser i denne boken unngår å trekke konklusjonene av de historiske fakta fordi det kan være avslørende for organisasjonskulturen - er likevel boken spekket med bekræftelser av samarbeidet mellom det kommisariske LO og nazistene.

Tyske krigsøkonomiske planer for Norge

Tyskerne utarbeidet i april 1940 planer som hadde et krigsøkonomisk og

krigsindustrielt preg. Og industrien var uløselig knyttet til arbeidslivet, sysselsettingen og den store arbeidstakerorganisasjonen. Utenfor LO var det den gang bare helt ubetydelige «gule» fagforeninger. Første betingelse for å utføre Hitlers planer var derfor å beherske LO.

Retningslinjene for Norges vedkommende fastlo følgende: «Norsk industri er... av ganske særlig betydning for tysk rustningsindustri...» På tysk side tillot en norsk arbeidsliv og industri som en viktig del av utnyttelsen av det okkuperte område.

En felles sosialistisk plattform?

Forfatteren går inn på det mannlige le plan når han forklarer hvorfor det ofte var en motstrøende beundring for hvor langt i sosialistisk retning venstresiden - eller nasjonalistene - innen Nasjonal Samling hadde kommet i forhold til Det norske arbeiderparti.

med LO om dens forhold til nazistene, som Tore Pryser legger frem.

Avslørende for organisasjonskulturen

Gjennom hele okkupasjonen var LO intakt med til dels NS-innsatte forbundsledere og distriktssekretærer. Landsorganisasjonens illegale ledelse var alle innstilt på at organisasjonen skulle bestå, nær sagt for en hver pris. Lederne tidde samtidig

Om Tore Pryser i denne boken unngår å trekke konklusjonene av de historiske fakta fordi det kan være avslørende for organisasjonskulturen - er likevel boken spekket med bekræftelser av samarbeidet mellom det kommisariske LO og nazistene.

Tyske krigsøkonomiske planer for Norge

Tyskerne utarbeidet i april 1940 planer som hadde et krigsøkonomisk og

krigsøkonomisk og krigsindustrielt område.

En felles sosialistisk plattform?

Forfatteren går inn på det individuelle plan når han forklarer hvorfor det ofte var en motstrøende beundring for hvor langt i sosialistisk retning venstresiden - eller nasjonalistene - innen Nasjonal Samling hadde kommet i forhold til Det norske arbeiderparti.

Tore Pryser skriver om den felles ideologiske sosialistiske plattform - antikapitalismen, fravær av marxisme, sosiale rettferdighetskrav og vern om det vesle selveie.

Det fikk derfor ikke skurre for høyt at «bygdesosialismen» i Nasjonal Samling hadde fått et tydelig antisemittisk preg...

Quislings slagord om fellesnytte foran egen nytte, appellerte til de populistiske venstrekrefter og strømninger både blant tilhengere og motstandere. Tore Pryser skriver at NS-folks ideologi var «populisme». Det gjaldt å «ta stortinga».

Maktmennesker

I en av sine bøker skriver Tore Pryser: «Et sentralt tema i historiskripping er makttilhøve, vilkåra for makt, følgene av makt...»

Nå skildrer han maktforholdene i det okkuperte Norge, om maktmennesker som søkte makten for dens egen skyld.

Det er en vond historieopprulling forfatteren presenterer. En nitrist historie om heldige og mindre heldige sosialister, enten de nå sverget til sigd og hammer eller flokket seg under solkorset.

Et spørsmål melder seg med stor kraft: kanskje har Tore Pryser tatt hvordan vårt forhold til nazistene egentlig var for den jevne nordmann?

Andre forfatterer har forsøkt å stille det samme spørsmål. Det begynte med Helge Krogs bok om «6. kolonne» i 1946, og Jan Didiaksens bok om Norges Industriformid under hakekorset i 1987. De er begge liett i hjel - det vil neppe bli Tore Pryser sin skjebne. Til det har han på en fremmedsig riktig måte kritisert det han kaller den populistiske venstrestrømning. Arbeiderbevegelsens autoriserte historiker har på nytt bevisst sin faglige høye standard sin egen integritet ovenfor oppdragsgiveren.

100789